

UCHWAŁA NR .....

RADY MIASTA HAJNÓWKA

z dnia ..... 2014 r.

w sprawie uchwalenia „Programu usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu Miasta Hajnówka - aktualizacja”.

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2013 r. poz. 594, poz. 645, poz. 1318, z 2014 r. poz. 379, poz. 1072), art. 18 ust. 1 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2013 r., poz. 1232 i poz. 1238, z 2014 r. poz. 40, poz. 47, poz. 457, poz. 1101 i poz. 1146) oraz założeniami "Programu oczyszczania kraju z azbestu na lata 2009-2032" przyjętego uchwałą Nr 39/2010 Rady Ministrów z dnia 15 marca 2010 r. (MP nr 33, poz 481) Rada Miasta Hajnówka, uchwała co następuje:

- § 1. Uchwala się "Program usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu miasta Hajnówka – aktualizacja”, stanowiący załącznik do uchwały.
- § 2. Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Miasta Hajnówka.
- § 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Uzasadnienie

W dniu 14 lipca 2009 r. Rada Ministrów przyjęła „Program Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009 – 2032”. Z zapisów „Programu...” wynika obowiązek opracowania programów na poziomie wojewódzkim, powiatowym i gminnym, aby starać się o pozyskanie środków finansowych z Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej.

W sierpniu 2014 roku sporządzono aktualizację „Programu usuwania wyrobów zawierających azbest” uchwalonego Uchwałą Nr VII/32/07 Rady Miasta Hajnówka z dnia 30 maja 2007 r.

„Program usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu miasta Hajnówka – aktualizacja” opracowany został zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Gospodarki w sprawie wymagań w zakresie wykorzystywania wyrobów zawierających azbest oraz wykorzystywania i oczyszczania instalacji lub urządzeń, w których były lub są wykorzystywane wyroby zawierające azbest (Dz. U. z dnia 11 stycznia 2011 r.).

Celem niniejszego „Programu...” jest stopniowa eliminacja wyrobów zawierających azbest z terenu Miasta Hajnówka oraz ich bezpieczne unieszkodliwienie zgodnie z przepisami prawa. Realizacja „Programu...” wpłynie na sukcesywną likwidację oddziaływania azbestu na środowisko, doprowadzi do spełnienia wymogów ochrony środowiska oraz wyeliminuje negatywne skutki zdrowotne mieszkańców miasta spowodowane oddziaływaniem azbestu.

Do celów opracowania aktualizacji "Programu..." przeprowadzono na terenie miasta inwentaryzację wyrobów zawierających azbest. Inwentaryzacja wykonana została przez spis z natury w miesiącu sierpniu 2014 roku.

Stosownie do art. 54 w związku z art. 58 ust.1 pkt 2 oraz z art. 48 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 3.10.2008r. o udostępnieniu informacji o środowisku, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2013r, poz. 1235 t.j.), zwrócono się do Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Białymstoku oraz Podlaskiego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego w Białymstoku o wydanie opinii i uzgodnienie odstąpienia od przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko „Programu usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu Miasta Hajnówka- aktualizacja”.

Zarówno Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Białymstoku pismem znak WOOŚ-I.410.3.15.2014 z dnia 02.10.2014 r. oraz Podlaski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny w Białymstoku opinią nr 268/NZ/2014 z dnia 15.09.2014 r. uzgodnili odstąpienie od przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko ww. dokumentu.

Zgodnie z art. 39 ustawy z dnia 3 października 2008 roku o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko /Dz. U. z 2013 r. poz. 1235 z późn. zmianami/ podano do publicznej wiadomości informację o przystąpieniu do aktualizacji „Programu usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu miasta Hajnówka”. Wyznaczono 21-dniowy termin od dnia zamieszczenia ogłoszenia do składania uwag oraz wniosków. W wyznaczonym terminie nie zgłoszono żadnych uwag ani wniosków.

Mając na uwadze powyższe uchwalenie „Programu usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu miasta Hajnówka - aktualizacja” jest uzasadnione.

**PROGRAM USUWANIA WYROBÓW
ZAWIERAJĄCYCH AZBEST Z TERENU MIASTA
HAJNÓWKA
- AKTUALIZACJA**

**Opracowano na zlecenie
Urzędu Miasta w Hajnówce**

Opracowanie mgr Joanna Sanik

Hajnówka, sierpień 2014

I.CEL OPRACOWANIA PROGRAMU.....	5
II.SZKODLIWOŚĆ AZBESTU DLA ZDROWIA LUDZI	I ŚRODOWISKA.....5
III.PRZEPISY PRAWNE DOTYCZĄCE POSTĘPOWANIA Z WYROBAMI I ODPADAMI ZAWIERAJĄCYMI AZBEST I OBOWIĄZKI Z NICH WYNIKAJĄCE.....	7
IV.PROCEDURY DOTYCZĄCE POSTĘPOWANIA	Z WYROBAMI
ZAWIERAJĄCYMI AZBEST.....	11
Opis procedury	11
Cel procedury.....	11
Zakres procedury.....	12
Opis szczegółowy.....	12
Zakres procedury.....	13
Opis szczegółowy.....	13
V.ILOŚĆ WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST NA TERENIE MIASTA HAJNÓWKA.....	15
VI.UNIESZKODLIWIANIE I UTYLIZACJA WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST.....	17
Województwo podlaskie.....	19
VII. FINANSOWE ASPEKTY REALIZACJI PROGRAMU.....	21
VIII.RZECZOWY HARMONOGRAM RZECZOWO- FINANSOWY REALIZACJI „PROGRAMU...” PRZEZ MIASTO HAJNÓWKA.....	25
IX.PODSUMOWANIE.....	31
X.WYKAZ OBOWIĄZUJĄCYCH AKTÓW PRAWNYCH DOTYCZĄCYCH AZBESTU	34
10.1 Ustawy.....	34
10.2 Rozporządzenia	35
10.3 Inne.....	39

I. CEL OPRACOWANIA PROGRAMU

Celem niniejszego Programu jest stopniowa eliminacja wyrobów zawierających azbest z terenu Miasta Hajnówka oraz ich bezpieczne unieszkodliwianie zgodnie z przepisami prawa. Spowoduje to sukcesywną likwidację oddziaływania azbestu na środowisko, doprowadzi do spełnienia wymogów ochrony środowiska oraz wyeliminuje negatywne skutki zdrowotne mieszkańców miasta spowodowane oddziaływaniem azbestu. Program jest aktualizacją uchwalonego uchwałą Nr VII/32/07 z dnia 30 maja 2007 roku Programu usuwania wyrobów zawierających z terenu miasta Hajnówka. Wykonanie inwentaryzacji oraz opracowanie poprzedniego programu przyczyniło się do demontażu 20 698 m² pokryć azbestowych z terenu miasta w okresie 6 letnim oraz pozyskanie na ten cel 164 151,9 złotych dofinansowania w ramach corocznych konkursów Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Białymstoku. Ze środków tych oraz dofinansowania z budżetu miasta w wysokości 59 808, 75 złotych, unieszkodliwiono azbest ze 140 posesji z terenu miasta.

Aktualizacja programu jest kontynuacją realizacji zapisanych celów w zakresie unieszkodliwiania azbestu oraz wynika z przepisów prawa.

Program opracowany jest zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Gospodarki z dnia 13 grudnia 2010 r. w sprawie wymagań w zakresie wykorzystywania wyrobów zawierających azbest oraz wykorzystywania i oczyszczania instalacji lub urządzeń, w których były lub są wykorzystywane wyroby zawierające azbest (Dz. U. z 2011 r. Nr 8 poz. 31).

II. SZKODLIWOŚĆ AZBESTU DLA ZDROWIA LUDZI I ŚRODOWISKA

Azbest jest nazwą handlową materiałów włóknistych, które pod względem chemicznym są uwodnionymi krzemianami magnezu, żelaza, wapnia i sodu. Wśród wyrobów azbestowych można wyróżnić 2 grupy produktów:

„wyroby miękkie”- których gęstość objętościowa jest mniejsza niż 1000 kg/ m³, to słabo związane produkty azbestowe o wysokim ponad 60 % udziale azbestu w produkcie oraz niskiej zawartości substancji wiążącej, do których zaliczamy tynki, maty, płyty azbestowe, papy.

„wyroby twarde”- których gęstość objętościowa jest większa niż 1000 kg/ m³, zawierające wysoki udział substancji wiążącej, zaś niski udział azbestu (do 15 %), do których należą płyty

faliste i płaskie, rury wodociągowe, elementy kanalizacji. Spójność włókien azbestowych jest tak wysoka, że praktycznie nie uwalniają się one do środowiska (wyjątkiem jest obróbka np.: cięcie lub proces naruszania mechanicznego)

Chorobotwórcze działanie azbestu powstaje w wyniku wdychania włókien zawieszonych w powietrzu. Azbest nie poddawany procesom powodującym powstawanie pyłu i zabezpieczony w sposób uniemożliwiający uwalnianie się włókien do powietrza nie stanowi zagrożenia dla zdrowia ludzkiego.

Azbest umieszczony został, w wykazie opracowanym przez Ministerstwo Zdrowia i Opieki Społecznej jako substancja niebezpieczna o działaniu rakotwórczym na człowieka. Udowodniono, bowiem, że substancja stanowi poważne zagrożenie dla zdrowia w następstwie długotrwałego narażenia dróg oddechowych na wdychanie jego włókien. Największe zagrożenie stanowią tzw. włókna respirabilne, czyli takie, które mogą występować w postaci trwałego aerozolu w powietrzu i przedostają się z wdychanym powietrzem do organizmu. Są one dłuższe od 5 mikrometrów i mają grubość nie większą niż 3 mikrometry. Włókna te wdychane do pęcherzyków płucnych, ze względu na wymiary, nie mogą być wydalone. Ich szkodliwe działanie ujawniać się może po wielu latach w postaci następujących schorzeń:

- pylica azbestowa (azbestoza),
- międzybłonniak opłucnej,
- rak płuc.

Poważny niepokój budzi również fakt, że usuwanie z dachów i elewacji wyrobów zawierających azbest przez przypadkowe i nieprofesjonalne firmy, zwiększa zagrożenie pyłem azbestowym dla mieszkańców kraju.

Wśród sposobów eliminacji zagrożeń, które przewiduje się dla budynków z wyrobami azbestowymi, wyróżnia się następujące kierunki działań:

1. Całkowite usunięcie wyrobów. Jest to rozwiązanie kosztowne, ale radykalne. Wymaga ono specjalistycznych narzędzi, stwarza nowe problemy - wytworzenie „niebezpiecznych odpadów” oraz powoduje okresowo wzrost pyłów z azbestu w otoczeniu, których minimalizacja wymaga kosztownej techniki. Usuwanie wyrobów zawierających azbest nie może być zasadą, wyborem stosowanym jako rozwiązanie ogólne dla wszystkich sytuacji (ze względów ekonomicznych, także ze względu na ograniczone możliwości składowania i zagospodarowania odpadów). Polecane, zatem, jest rozłożenie tego procesu w czasie.

2. Pomalowanie lub impregnowanie wyrobów z azbestem. Pomalowanie wyrobów odnosić się może wyłącznie do wyrobów bezwzględnie dobrej kondycji technicznej. Polecane może być np.

dla tych wyrobów, których powierzchnia jest czysta lub może być odczyszczona i może przyjąć powłokę ochronną. Metodą tą mogą być objęte wyroby azbestowo - cementowe, będące w dobrym stanie technicznym, w obiektach, które nie wymagają termomodernizacji. Opisane postępowanie jest rozwiązaniem jedynie tymczasowym, które nie wymaga kosztownych technik, jednocześnie przesuwa on problem azbestu w czasie, a nie rozwiązuje go całkowicie, gdyż wyrób azbestowy pozostaje w budynku, zobowiązując właściciela do okresowych ocen tego wyrobu.

3. Stosowanie barier płytowych ze ścianek działowych oddzielających hermetycznie wyroby z azbestem od otoczenia. Rozwiązanie to podobnie jak poprzednie jest doraźnym zmniejszeniem zagrożeń, przesuwa ono problem w czasie, umożliwiając eksploatację obiektu bez kosztownych prac specjalistycznych polegających na usuwaniu azbestu. Ma ono zastosowanie w obiektach przemysłowych. W Polsce rozwiązania takie stosowane są w przypadku izolacji ścianek działowych międzykondygnacyjnych w spółdzielniach mieszkaniowych budujących bloki w latach 70 i 80 ubiegłego wieku.

III. PRZEPISY PRAWNE DOTYCZĄCE POSTĘPOWANIA Z WYROBAMI I ODPADAMI ZAWIERAJĄCYMI AZBEST I OBOWIĄZKI Z NICH WYNIKAJĄCE

Zgodnie z ustawą z dnia 22 grudnia 2004 r. o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest (Dz. U. Nr 3 poz. 20 ze zm.) zakazuje się :

- wprowadzania na polski obszar celny azbestu oraz wyrobów zawierających azbest,
- produkcji wyrobów zawierających azbest,
- obrotu azbestem i wyrobami azbestowymi,

z wyjątkiem azbestu i wyrobów azbestowych stosowanych do celów specjalnych.

Ustawodawca wprowadził też szereg aktów prawnych regulujących kwestię związaną z postępowaniem i usuwaniem wyrobów zawierających azbest. Uzupełnieniem tych aktów jest „Program oczyszczania kraju z azbestu, przyjęty przez Radę Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej przyjęty w dniu 14.07.2009 roku, zmieniony uchwałą Rady Ministrów z dnia 15 marca 2010 roku oraz lokalne programy usuwania azbestu.

Zgodnie z prawem polskim dopuszcza się użytkowanie wyrobów zawierających azbest do 31.12.2032 roku. Ustawodawca narzuca jednak pewne obowiązki na właścicieli nieruchomości, a także na powiaty i gminy. Dotyczą one postępowania z wyrobami i odpadami azbestowymi. Szczegółową procedurą obwarowane są warunki prac przy zdejmowaniu wyrobów zawierających azbest.

Obowiązki gmin :

1. opracowanie, przyjęcie i aktualizacja programów gospodarki odpadami (z uwzględnieniem odpadów niebezpiecznych zawierających azbest)
2. gromadzenie informacji przekazywanych przez osoby fizyczne (właściciele i zarządców nieruchomości) o wyrobach zawierających azbest i miejscu ich wykorzystania
3. przedkładanie marszałkowi województwa informacji o rodzaju, ilości i miejscach występowania substancji stwarzających szczególne zagrożenie dla środowiska, w tym wyrobów zawierających azbest bezpośrednio pod adres www.bazaazbestowa.gov.pl zgodnie z rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 20 grudnia 2012 r. (Dz. U. z 2013, poz. 24), który to rejestr zawiera elementy zamieszczone w rozporządzeniu Ministra Środowiska z 20 grudnia 2012 r. (Dz. U. z 2013 r. poz. 25)
4. udzielanie zezwoleń przez starostę na transport odpadów niebezpiecznych w tym azbestu, po uprzednim zasięgnięciu opinii wójta/ burmistrza gminy

Obowiązki właścicieli , zarządców lub użytkowników nieruchomości :

1. kontrola wyrobów zawierających azbest znajdujących się w obiektach, urządzeniach budowlanych, urządzeniach przemysłowych lub innych miejscach zawierających azbest,
2. usuwanie wyrobów zawierających azbest zakwalifikowanych zgodnie z oceną stanu technicznego do wymiany na skutek nadmiernego zużycia wyrobu lub jego uszkodzenia, o sporządzenie inwentaryzacji zastosowanych wyrobów zawierających azbest poprzez sporządzenie spisu z natury,
3. przegląd i oznakowanie, w sposób przewidziany przez prawo, miejsc, w których był lub jest wykorzystywany azbest lub wyroby zawierające azbest, o sporządzenie i przedłożenie marszałkowi województwa w przypadku przedsiębiorstw lub prezydentowi w przypadku osób fizycznych niebędącymi przedsiębiorcami, zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Gospodarki z dnia 13 grudnia 2010 r. w sprawie wymagań w zakresie wykorzystywania wyrobów zawierających azbest oraz wykorzystywania

i oczyszczania instalacji lub urządzeń, w których były lub są wykorzystywane wyroby zawierające azbest (Dz. U. 2011 Nr 8 poz. 31) oraz coroczna aktualizacja informacji o :

- wyrobach zawierających azbest,
- wyrobach zawierających azbest, których wykorzystanie zostało zakończone ogłoszenie właściwemu organowi architektoniczno - budowlanemu prac polegających na zabezpieczeniu lub usuwaniu wyrobów zawierających azbest zgodnie z przepisami prawa budowlanego.

Jednocześnie właściciele nieruchomości posiadający pokrycia wykonane z materiałów zawierających w swym składzie azbest powinni być świadomi zakazu indywidualnej zmiany pokryć z azbestu.

W przypadku nieprzestrzegania nałożonych na jednostki organizacyjne i osoby fizyczne obowiązków w zakresie bezpiecznego wykorzystywania i usuwania wyrobów zawierających azbest ustawa z dn. 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska przewiduje sankcje karne w postaci kary aresztu, ograniczenia wolności lub grzywny orzekane na podstawie przepisów kodeksu postępowania w sprawach o wykroczenia oraz odpowiedzialność administracyjną poprzez wstrzymanie działalności prowadzonej przez podmiot korzystający ze środowiska lub osobę fizyczną powodującą pogorszenie stanu środowiska w znacznych rozmiarach lub zagrażającej życiu lub zdrowiu ludzi.

Obowiązki wykonawców prac polegających na zabezpieczeniu i usuwaniu wyrobów zawierających azbest:

1. uzyskanie pozwolenia, złożenie organowi informacji o wytwarzanych odpadach oraz sposobie gospodarowania odpadami niebezpiecznymi
2. przeszkolenie przez uprawnioną instytucję zatrudnionych pracowników i osób kierujących lub nadzorujących, w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy przy zabezpieczeniu i usuwaniu tych wyrobów oraz w zakresie przestrzegania procedur dotyczących bezpiecznego postępowania a wyrobami zawierającymi azbest,
3. opracowanie przed rozpoczęciem prac szczegółowego programu prac usuwania wyrobów zawierających azbest, obejmującego:
  - identyfikację azbestu w przewidzianych do usunięcia materiałach, na podstawie udokumentowanej informacji od właściciela lub zarządcy obiektu albo też na podstawie badań przeprowadzonych przez akredytowane laboratorium,
  - informacje o metodach wykonywania programowanych prac,

- zakres niezbędnych zabezpieczeń pracowników oraz środowiska przed

- narażeniem na szkodliwość emisji azbestu, w tym problematykę określoną przepisami dotyczącymi programu bezpieczeństwa i ochrony zdrowia,
4. ustalenie dla rodzaju wykonywanych prac niezbędnego monitoringu powietrza,
  5. posiadanie niezbędnego wyposażenia technicznego i socjalnego zapewniającego prowadzenie określonych programem prac oraz zabezpieczeń pracowników i środowiska przed narażeniem na działanie azbestu,
  6. zgłoszenie prac polegających na zabezpieczeniu lub usunięciu wyrobów zawierających azbest z obiektu, urządzenia budowlanego lub instalacji przemysłowej, właściwemu organowi nadzoru budowlanego oraz właściwemu okręgowemu inspektorowi pracy.
  7. zapewnienie warunków bezpiecznego usuwania wyrobów zawierających azbest z miejsca ich występowania,
  8. złożenie właścicielowi, użytkownikowi wieczystemu lub zarządcy nieruchomości, urządzenia budowlanego, instalacji przemysłowej lub innego miejsca zawierającego azbest, pisemnego oświadczenia o prawidłowości wykonywania prac oraz o oczyszczaniu terenu z pyłu azbestowego, z zachowaniem przepisów technicznych i sanitarnych.

Warunkiem koniecznym prawidłowego postępowania z wyrobami zawierającymi azbest jest przeprowadzenie inwentaryzacji wyrobów na terenie gminy.

IV. PROCEDURY DOTYCZĄCE POSTĘPOWANIA Z WYROBAMI ZAWIERAJĄCYMI AZBEST

W rozdziale niniejszym opisane zostaną procedury grupy I czyli obowiązujące właścicieli i zarządzających obiektami, instalacjami lub urządzeniami zawierającymi azbest lub wyroby zawierające azbest

P R O C E D U R A 1. Obowiązki i postępowanie właścicieli oraz zarządców, przy użytkowaniu obiektów i terenów z wyrobami zawierającymi azbest.

Opis procedury

Cel procedury

Celem procedury jest przedstawienie zakresu obowiązków i zasad postępowania właścicieli i zarządców budynków, budowli, instalacji lub urządzeń oraz terenów gdzie

znajduje się azbest lub wyroby zawierające azbest. Procedura dotyczy bezpiecznego ich użytkowania.

Zakres procedury

Zakres procedury obejmuje cały okres, w którym budynek, budowla, instalacja lub urządzenie przemysłowe oraz teren, niezależnie od ich wielkości lub stanu, charakteryzuje się tym, że znajdują się tam wyroby zawierające azbest.

Opis szczegółowy

Właściciel lub zarządca budynku, budowli, instalacji lub urządzenia technicznego oraz terenu, gdzie znajdują się wyroby zawierające azbest, ma obowiązek sporządzenia - w 1 egzemplarzu „Oceny stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest”. Właściciele lub zarządcy, którzy spełnili ten obowiązek wcześniej - sporządzają następne „Oceny...” w terminach wynikających z warunków poprzedniej „Oceny...” tzn.:

- po 5-u latach, jeżeli wyroby zawierające azbest są w dobrym stanie technicznym i nieuszkodzone,
- po roku, jeżeli przy poprzedniej „Ocenie...” ujawnione zostały drobne (do 3% powierzchni wyrobów) uszkodzenia.

Wyroby, które posiadały lub posiadają duże i widoczne uszkodzenia - powinny zostać bezzwłocznie usunięte.

Egzemplarz zachowuje przy dokumentacji budynku, budowli, instalacji lub urządzenia przemysłowego oraz terenu - do czasu sporządzenia następnej „Oceny..”.

Właściciel lub zarządca obowiązany jest do przeprowadzenia inwentaryzacji (spisu z natury) wyrobów zawierających azbest. Wyniki inwentaryzacji powinny służyć do sporządzenia informacji dla wójta, burmistrza lub prezydenta miasta - właściwego dla miejsca znajdowania się budynku, budowli, instalacji lub urządzenia oraz terenu z wyrobami zawierającymi azbest.

Osoby prawne składają natomiast informację do marszałka województwa, właściwego dla miejsca znajdowania się budynku, budowli, instalacji lub urządzenia oraz terenu z wyrobami zawierającymi azbest, który wprowadza informacje o wyrobach zawierających azbest do ogólnopolskiej bazy azbestowej na WWW.bazaazbestowa.gov.pl.

Informacje przedkłada się corocznie, celem wykazania ewentualnych zmian w ilości

posiadanych wyrobów zawierających azbest, - co pozwoli na ocenę zagrożenia dla ludzi i środowiska w danym rejonie. Właściciel lub zarządca budynku, budowli, instalacji lub urządzenia oraz terenu, gdzie występują wyroby zawierające azbest, ma ponadto obowiązki:

- oznakowania pomieszczeń, gdzie znajdują się urządzenia lub instalacje z wyrobami zawierającymi azbest - odpowiednim znakiem ostrzegawczym dla azbestu,
- opracowania i wywieszenia na widocznym miejscu instrukcji bezpiecznego postępowania i użytkowania pomieszczenia z wyrobami zawierającymi azbest,
- zaznaczenia na planie sytuacyjnym terenu miejsc z wyrobami zawierającymi azbest.

Ponadto, jeżeli w budynku, budowli, instalacji lub urządzeniu oraz na terenie znajdują się wyroby zawierające azbest o gęstości objętościowej mniejszej niż 1000 kg/m^3 (tzw. „miękkie”), lub, jeżeli wyroby zawierają azbest krokidolit, a także, jeżeli te wyroby znajdują się w zamkniętych pomieszczeniach, lub istnieje uzasadniona obawa dużej emisji azbestu do środowiska - właściciel lub zarządca powinien opracować plan kontroli jakości powietrza (monitoringu), a jego wyniki uwzględnić przy dalszej eksploatacji lub usuwaniu wyrobów zawierających azbest.

P R O C E D U R A 2. Obowiązki i postępowanie właścicieli i zarządców, przy usuwaniu wyrobów zawierających azbest z obiektów lub terenów.

Opis procedury

Cel procedury

Celem procedury jest przedstawienie zakresu obowiązków i postępowania właścicieli, zarządców budynków, budowli, instalacji lub urządzeń oraz terenów z wyrobami zawierającymi azbest - przed i w czasie wykonywania prac usuwania lub zabezpieczania takich wyrobów.

Zakres procedury

Zakres procedury obejmuje okres od podjęcia decyzji o zabezpieczeniu lub usuwaniu wyrobów zawierających azbest, do zakończenia tych robót i uzyskania stosownego oświadczenia wykonawcy prac.

Opis szczegółowy

Właściciel lub zarządca budynku, budowli, instalacji lub urządzenia oraz terenu, gdzie znajduje się azbest lub wyroby zawierające azbest, powinien dokonać identyfikacji rodzaju i ilości azbestu w wyrobach, przez uprawnione do takich prac laboratorium. Identyfikacja

azbestu powinna nastąpić w okresie użytkowania wyrobów, jeszcze przed rozpoczęciem wykonywania prac zabezpieczenia lub usuwania takich wyrobów, o ile informacja ta, nie jest podana w innych dokumentach budowy przedmiotowego obiektu.

Identyfikacja azbestu jest obowiązkiem właściciela lub zarządcy, wynikającym z tytułu własności oraz odpowiedzialności prawnej, dotyczącej ochrony osób trzecich od szkód mogących wynikać z nieodpowiedniej eksploatacji przedmiotu stanowiącego własność. Wyniki identyfikacji azbestu powinny być uwzględniane przy:

- sporządzaniu „Oceny...”,
- sporządzaniu informacji dla wójta, burmistrza, prezydenta miasta,
- zawieraniu umowy na wykonanie prac zabezpieczania lub usuwania wyrobów zawierających azbest z wykonawcą tych prac - wytwarzającym odpady niebezpieczne.

Właściciel lub zarządca może zlecić innym - odpowiednio przygotowanym osobom lub podmiotom prawnym - przeprowadzenie czynności wykonania identyfikacji azbestu w wyrobach. W każdym przypadku powinno to mieć miejsce przed rozpoczęciem prac zabezpieczenia lub usuwania wyrobów zawierających azbest..

Właściciel lub zarządca budynku, budowli, instalacji lub urządzenia oraz terenu z wyrobami zawierającymi azbest, ma obowiązek zgłoszenia na 30 dni przed rozpoczęciem prac, wniosku o pozwolenie na budowę (remont), wraz z określonymi warunkami. Wniosek powinien być sporządzony z uwzględnieniem przepisów wynikających z art. 30, ust. 7 ustawy - Prawo budowlane. Zatajenie informacji o występowaniu azbestu w wyrobach, które będą przedmiotem prac remontowo -budowlanych skutkuje - na podstawie ustawy Prawo ochrony środowiska - odpowiedzialnością prawną. Po dopełnieniu obowiązków formalnoprawnych, właściciel lub zarządca dokonuje wyboru wykonawcy prac- wytwórcy odpadów niebezpiecznych. Zawiera umowę na wykonanie prac zabezpieczenia lub usuwania wyrobów zawierających azbest oraz oczyszczenia budynku, budowli, instalacji lub urządzenia oraz terenu z azbestu. W umowie powinny być jasno sprecyzowane obowiązki stron, również w zakresie zabezpieczenia przed emisją azbestu w czasie wykonywania prac.

Niezależnie od obowiązków wykonawcy prac, właściciel lub zarządca powinien poinformować mieszkańców lub użytkowników budynku, budowli, instalacji lub urządzenia oraz terenu, o usuwaniu niebezpiecznych materiałów zawierających substancje stwarzające szczególne zagrożenie dla ludzi oraz o sposobach zabezpieczenia przed tą szkodliwością.

Na końcu właściciel lub zarządca powinien uzyskać od wykonawcy prac, pisemne oświadczenie o prawidłowości wykonania robót i oczyszczenia z azbestu, a następnie przechowywać je przez okres, co najmniej 5-ciu lat, wraz z inną dokumentacją budynku, budowli, instalacji lub urządzenia oraz terenu.

Ponadto obowiązują następujące grupy Procedur

Grupa II Procedur dotyczy wykonawców prac polegających na usuwaniu wyrobów zawierających azbest - wytwórców odpadów niebezpiecznych.

Procedura 3. Postępowanie przy pracach przygotowawczych do usuwania wyrobów zawierających azbest.

Procedura 4. Prace polegające na usuwaniu wyrobów zawierających azbest, wytwarzaniu odpadów niebezpiecznych, wraz oczyszczeniem obiektu, terenu, instalacji.

Grupa III, to Procedury obowiązujące prowadzących działalność w zakresie transportu odpadów niebezpiecznych zawierających azbest.

Procedura 5. Przygotowanie i transport odpadów niebezpiecznych zawierających azbest

Grupa IV - Procedury obowiązujące zarządzających składowiskami odpadów niebezpiecznych zawierających azbest.

Procedura 6 Składowanie odpadów na składowiskach lub wydzielonych kwaterach przeznaczonych do wyłącznego składowania odpadów zawierających azbest .

V. ILOŚĆ WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST NA TERENIE MIASTA HAJNÓWKA

Przy opracowaniu programu wykorzystano ankiety *Informacji o wyrobach zawierających azbest i miejscu ich wykorzystywania* będące załącznikiem nr 3 Rozporządzenia Ministra Gospodarki w sprawie wymagań w zakresie wykorzystywania wyrobów zawierających azbest oraz wykorzystywania i oczyszczania instalacji lub urządzeń, w których były lub są wykorzystywane wyroby zawierające azbest (Dz. U. z 2011 r. Nr 8 poz. 31). Inwentaryzacja wykonana została przez spis z natury w miesiącu sierpniu 2014 roku.

Wyroby zawierające azbest zlokalizowano na 1310 posesjach będących własnością osób fizycznych. Najwięcej pokryć zawierających azbest zlokalizowano na mieszkalnych oraz innych (wiaty, garaże). **Biorąc pod uwagę rodzaj pokryć dachowych 99 % zastosowanych materiałów stanowią płyty faliste azbestowo- cementowe stosowane w budownictwie. Pozostałe 1 % w ilości 2270 m² stanowią płyty płaskie azbestowo- cementowe stosowane w budownictwie. Na terenie gminy brak innych wyrobów zawierających azbest, w tym**

rur azbestowo- cementowych.

Tabela 1. Ilość wyrobów zawierających azbest na terenie miasta Hajnówka

Lp	Miejscowość	Ilość wyrobów zawierających azbest w m²	Ilość wyrobów zawierających azbest w kg	Rodzaj wyrobów zawierających azbest
1	Miasto Hajnówka	175 510	1 932 865	Płyta azbestowo-cementowa

Źródło: Na podstawie wykonanej inwentaryzacji

Suma pokryć zawierających azbest, będących własnością osób fizycznych na terenie gminy miejskiej Hajnówka wynosi 175 510 m² przyjmując 11 kg na 1 m², daje to w przybliżeniu ok. 1932,87 Mg wyrobów azbestowych. **Zastosowany przelicznik jest zgodny z wytycznymi Ministerstwa Gospodarki.**

Na terenie gminy brak jest budynków zawierających azbest będących własnością PKP, MON. Osoby prawne posiadające wyroby zawierające azbest to Gmina, budynki użyteczności publicznej- szkoła.

Ogólnie całość - 100 % wyrobów zawierających azbest na terenie miasta Hajnówka należy zaliczyć do III stopnia pilności. W konsekwencji oznacza to dla właściciela posesji, na której znajdują się wyroby zawierające azbest zaliczane do III stopnia konieczność wykonania ponownej oceny swoich wyrobów po 5 latach.

Biorąc pod uwagę wyroby zaliczane do I stopnia pilności o ile pokrycie dachowe jest szczelne, a elewacja nie jest spękana wyroby te mogą być pozostawione w obiekcie bez usuwania, mogą być pokryte odpowiednimi powłokami ochronnymi.

Wyroby zaliczone do II i III stopnia pilności mogą być dalej eksploatowane, konieczna jest jednak ocena stanu technicznego odpowiednio po 1 roku i 5 latach.

Zgodnie z obowiązującymi przepisami do zabezpieczeń wyrobów budowlanych zawierających azbest powinny być stosowane środki impregnujące, które uzyskały aprobatę techniczną ITB. Jednocześnie Gmina w ramach monitoringu będzie aktualizować bazę danych na podstawie zgłoszeń wymiany wyrobów zawierających azbest przez właścicieli posesji, oraz służyć pomocą w pozyskiwaniu funduszy na zdjęcie i unieszkodliwianie wyrobów zawierających azbest

Poprzednia wykonana w 2007 roku inwentaryzacja wykazała 196 208 m² wyrobów azbestowych, co oznacza, że w okresie 7 letnim zlikwidowanych zostało 20 698 m² pokryć azbestowych. Duży w tym udział Urzędu Miasta, który rokrocznie pozyskuje dofinansowanie

na zdjęcie i unieszkodliwianie azbestu w ramach konkursu z Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Białymstoku.

Tabela 2

Demontaż wyrobów zawierających azbest na terenie miasta Hajnówka w ramach organizowanych akcji unieszkodliwiania azbestu

Rok	Ilość zrealizowanych wniosków	Masa usuniętych wyrobów zawierających azbest w Mg	Całkowity koszt zadania w złotych	Środki WFOŚiGW w Białymstoku	Środki własne budżetu gminy w złotych
2009	6	33,99	59 156,10	32 961,60	26 194,50
2010	14	55,96	28 810,03	8 911,60	18 958,43
2011	53	103,54	53 844,51	53 844,51	0
2012	34	94,35	48 637,79	48 637,79	0
2013	33	80,72	34 452,22	19 796,40	14 655,82

Źródło: Na podstawie informacji uzyskanych w Urzędzie Miejskim w Hajnówce

VI. UNIESZKODLIWIANIE I UTYLIZACJA WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST

Metodami zagospodarowania odpadów zawierających azbest jest unieszkodliwianie przez składowanie lub utylizacja. Na terenie województwa podlaskiego składowiska odpadów znajdują się w miejscowościach Czerwony Bór (składowisko przyjmuje odpady azbestowe odpady z terenu gmin zrzeszonych w Zambrowskim Związku Gmin) oraz Miastkowo, które przyjmuje odpady z terenu okolicznych gmin. Jak wynika ze strony www.bazaazbestowa.gov.pl, na terenie województwa podlaskiego planowana jest kwatera do unieszkodliwiania azbestu w miejscowości Korytki Borowe. Składowisko będzie przyjmowało odpady z terenu gminy Jedwabne i sąsiednich gmin.

Właścicielem składowiska jest firma Czyścioch P.P.U.H. Sp. z o.o. Białystok

Składowiska posiadające pozwolenie na przyjmowanie odpadów zawierające azbest:

Tabela 3 Składowiska przyjmujące wyroby zawierające azbest na terenie Polski

Województwo	Nazwa składowiska	Zarządzający
Województwo dolnośląskie	Składowisko Odpadów Przemysłowych, ul. Górnicza 1 58-303 Wałbrzych	Mo- Bruk Korzenna 214 33-322 Korzenna
	Składowisko odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne w Trzebczu	Przedsiębiorstwo Gospodarki Miejskiej Sp. z o.o. ul. Dąbrowskiego 2 59-100 Polkowice

	gm. Polkowice	
	Składowisko odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne w Marcinowie , gm. Trzebnica	Zakład Gospodarki Komunalnej w Trzebnicy ul. Piłsudskiego 1
Województwo kujawsko-pomorskie	Składowisko Odpadów Niebezpiecznych Małocieczowo, gm. Pruszcz	Zarządzający: „ECO-POL” Sp. z o.o. ul. Dworcowa 9 86-120 Pruszcz
	Składowisko Odpadów Niebezpiecznych Bycz - Teodorowo	Właściciel: UTYLIZACJA ODPADÓW Zakład Instalacji Sanitarnych, inż. Władysław Lewandowski, 88-200 Radziejów, ul. Szybka 30
Województwo lubelskie	Składowisko Odpadów Niebezpiecznych Poniatowa Wieś gm. Poniatowa	Zarządzający: Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej Sp. z o.o. ul. Młodzieżowa 4 24-320 Poniatowa
	Składowisko Piaski Zarzecze II Kraśnik	Zarządzający: WOD-BUD Sp. z o.o. ul. Piłsudskiego 12/1 23-200 Kraśnik
	Składowisko odpadów azbestowych w miejscowości Srebrzyszcze gm. Chełm	Zarządzający: Przedsiębiorstwo Gospodarki Odpadami Sp. z o.o. w Chełmie ul. Ks. Piotra Skargi 11 22-100 Chełm
Województwo lubuskie	Składowisko Odpadów Azbestowych ul. Małazyńska 180, Chrościk	Zarządzający: gm. Gorzów Wielkopolski Zakład Utylizacji Odpadów Sp. Z o.o., ul. Teatralna 49 66-400 Gorzów Wielkopolski
Województwo łódzkie	Składowisko Odpadów Niebezpiecznych Jadwinówka gm. Radomsko	Zarządzający: Transport Metalurgia S.A. ul. Reymonta 62; Radomsko
	Eko-Radomsko Sp. z o.o. Płoszów	Właściciel Eko-Radomsko Sp. z o.o. 97-500 Radomsko, ul. Narutowicza 5B
Województwo małopolskie	Składowisko Komunalne w Ujkowie Starym gm. Bolesław	Zarządzający: Zakład Gospodarki Komunalnej „Bolesław” Sp. z o.o., ul. Osadowa 1; Bolesław
	Składowisko odpadów „Za rzeką Białą” ul. Kwiatkowskiego 8 33-101 Tarnów	Zarządzający: Jednostka Ratownictwa Chemicznego Sp. z o.o. ul. Kwiatkowskiego 8; Tarnów
	Składowisko odpadów zawierających azbest, Oświęcim	Właściciel: Miejsko-Przemysłowa Oczyszczalnia Ścieków Sp. z o.o. 32-600 Oświęcim, ul. Nadwiślańska 46
Województwo mazowieckie	Składowisko odpadów komunalnych w Rachocinie	Zarządzający: Zakład Gospodarki Mieszkaniowej ul. Traugutta 33 Sierpc

Województwo opolskie	BRAK SKŁADOWISKA	
Województwo podkarpackie	Składowisko Odpadów w Młynach gm. Radymno	Zarządzający: Zakład Gospodarki Komunalnej Gminy Radymno z/s w Skołoszowie 341
	Składowisko Odpadów Pysznica gm. Pysznica	Zarządzający: Gminny Zakład Komunalny ul. Wolności 295 37-403 Pysznica
Województwo podlaskie	Składowisko Odpadów Miastkowo pow. Łomża	Zarządzający: MPGKiM ul. Akademicka 22 18-400 Łomża
	Zakład Przetwarzania i Unieszkodliwiania Odpadów, Czerwony Bór	Zarządzający: Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej Sp. z o.o. w Zambrowie 18-300 Zambrow, ul. Polowa 19
Województwo pomorskie	Zakład Unieszkodliwiania Odpadów w Bierkowie Bierkowo 120 76-261 Bruszkowo Wielkie gm. Słupsk	Zarządzający: Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej Sp. z o.o. w Słupsku, ul. Szczecińska 112 76-200 Słupsk
	Składowisko Odpadów w Gilwie Małej, Gilwa Mała 8 82-500 Kwidzyn	Zarządzający: Zakład Utylizacji Odpadów Sp. z o.o. Gilwa Mała 8, 82-500 Kwidzyń
	Kwatera na odpady zawierające azbest	Zarządzający: Zakład Utylizacyjny Sp. z o.o. w Gdańsku ul. Jabłoniowa 55 80-180 Gdańsk Szadółki
	Zakład Zagospodarowania Odpadów Sp. z o.o., Nowy Dwór	Właściciel: Zakład Zagospodarowania Odpadów NOWY DWÓR Sp. z o.o. Nowy Dwór 35, 89-620 Chojnice
Województwo śląskie	Sektor III na odpady azbestowe, wydzielony w ramach składowiska odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne w Knurowie Szybowa 44, Knurów	Zarządzający: PPHU „Komart” Sp. z o.o. ul. Szpitalna 7 44-194 Knurów
	Wydzielona subkwateryna na odpady zawierające azbest w ramach sektora III składowiska odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne w Jastrzębiu Zdroju	Zarządzający: Cofinco-Poland Sp. z o.o. ul. Graniczna 29 40-956 Katowice
Województwo świętokrzyskie	Składowisko Odpadów Niebezpiecznych Dobrów gm. Tuczepy	Zarządzający: Środowisko i Innowacje Sp. z o.o. Dobrów 8 28-142 Tuczepy
Województwo warmińsko-mazurskie	Zakład Zagospodarowania Odpadów w m. Wysieka, gm. Bartoszyce	Właściciel: Zakład Gospodarki Odpadami Sp. z o.o. 11-200 Bartoszyce, ul. Zbożowa 8
	Zakład Utylizacji Odpadów Sp. z o.o.,	Właściciel: Zakład Utylizacji Odpadów

	82-300 Elbląg, ul. Mazurska 42	Sp. z o.o. ul. Szańcowa 1, 82-300 Elbląg,
Województwo wielkopolskie	Składowisko odpadów niebezpiecznych, ul. Sulańska 11 62-510 Konin	Zarządzający: Zakład Utylizacji Opadów Sp. z o.o. ul. Sulańska 11 62-510 Konin
Województwo zachodniopomorskie	Zakład odzysku odpadów ul. Łubuszan 80 Sianów	Zarządzający: Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej Sp. z o.o. ul. Komunalna 5 75-724 Koszalin
	Składowisko odpadów Dalsze gm. Myślibórz	Zarządzający: „Eko-Myśl” Sp.z.o.o Dalsze 36 74-300 Myślibórz

Źródło: Na podstawie WWW.bazaazbestowa.gov.pl

Na terenie województwa podlaskiego pozwolenie na usuwanie wyrobów zawierających azbest mają następujące podmioty gospodarcze wyspecjalizowanych w tego rodzaju usługach.

- Przedsiębiorstwo Usługowe Jola Jakończuk Arkadiusz Bielsk Podlaski
- CDD POLSKA Mirosław Sadowski Hajnówka
- POL-AZBEST Justyna Prus, Białystok
- REK DACH SERVICE, Augustów
- PHU "FENIX" Eugeniusz Filipiuk, Białystok
- Centrum Pokryć Dachowych DACH-POL BIS Szymon Racis, Suwałki
- Zakład Usługowo-Handlowy KOMPLEX DACH Sławomir Truchel, Zambrów
- Zakład Usługowy Blacharsko-Murarski Andrzej Boguszewski, Grodzisk
- AZBUD, Białystok
- Zakład Usług Budowlanych Jerzy Witold Gober Suwałki
- Biuro Techniczno-Handlowe Pokryć Dachowych Jarosław Duchnowski, Augustów
- Twój Dom - Barbara i Marian Wieliczko s. j., Białystok
- Czyścioch P.P.U.H. Sp. z o.o. Białystok
- Przedsiębiorstwo Usługowo-Asenizacyjne ASTWA Sp. z o.o. w Białymstoku
- Budownictwo ALFIX Jerzy Kostecki Białystok
- PPHU WIT s.c. W. Średziński T.Targoński Białystok

Najpopularniejszym sposobem zagospodarowania odpadów zawierających azbest jest składowanie. Biorąc pod uwagę, ogólnie dobry stan techniczny pokryć wykonanych z eternitu, Zakłada się, że program wdrażany będzie sukcesywnie do roku 2032. Wpływ na decyzję dotyczącą wymiany pokryć będzie miała zapewne sytuacja ekonomiczna mieszkańców gminy oraz ich świadomość odnośnie negatywnego wpływu wyrobów zawierających azbest na zdrowie ludzkie. Bardzo ważnym elementem decydującym

o demontażu wyrobów zawierających azbest jest dofinansowanie do tego rodzaju zadań ze środków zewnętrznych.

W tabeli 4 przedstawiono niezbędną pojemność składowisk do składowania odpadów pochodzących z terenu Miasta Hajnówki zgodnie z Programem oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032 uchwalonym przez Radę Ministrów. Jej obliczenie pozwala na szacunkowe obliczenie niezbędnej pojemności składowisk i uwzględnienie ich w dokumentach planistycznych wyższego szczebla oraz przy podejmowaniu decyzji inwestycyjnych przez podmioty zajmujące się unieszkodliwianiem azbestu.

Tabela 4

**NIEZBĘDNA POJEMNOŚĆ SKŁADOWISKA DO SKŁADOWANIA
ODPADÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST Z TERENU MIASTA HAJNÓWKA**

¹ P	Lata	Ilość odpadów w Mg	Ilość odpadów do składowania w m ³
1	2014-2023	92 373,68	75 746,42
2	2024-2032	83 136,31	68 171,77
3	Razem	175 510	143 918,2

Źródło: Obliczenia własne na podstawie wykonanej inwentaryzacji

VII. FINANSOWE ASPEKTY REALIZACJI PROGRAMU

Zgodnie z obowiązującymi przepisami koszty zdjęcia i unieszkodliwienia pokryć dachowych zawierających azbest ponosi właściciel nieruchomości, który może uzyskać pomoc finansową na działania związane z demontażem i unieszkodliwianiem azbestu z następujących źródeł:

Bank Ochrony Środowiska S.A.

Bank Ochrony Środowiska S.A. finansowo uczestniczy w likwidacji zagrożenia, jakie wynika z obecności w środowisku wyrobów zawierających azbest. Bank udziela proekologicznych kredytów w zakresie:

- bezpiecznego usuwania wyrobów azbestowych i ich unieszkodliwienia poprzez złożenie na składowisku,
- realizacji właściwych miejsc składowania odpadów azbestowych w postaci składowisk

- tych odpadów lub wydzielonych kwater na składowiskach,
- pokrywania azbestowych płyt dachowych i materiałów elewacyjnych substancjami zabezpieczającymi przed emisją włókien azbestu,
  - zabezpieczania nawierzchni drogowych utwardzanych w przeszłości odpadami z zakładów produkujących materiały budowlane z zastosowaniem azbestu,
  - budowy wodociągów w miejsce dotychczasowych wykonanych z rur azbestowych.

Kredyty te pojawiały się w ofercie banku w miarę wzrostu zainteresowania ze strony klientów.

Niemniej jednak ze względu na wysokie koszty demontażu, zabezpieczenia, transportu i unieszkodliwiania wyrobów zawierających azbest, część obowiązków mogą brać na siebie gminy. Pomoc ta polegać może na zorganizowaniu działań usuwania azbestu z terenu gminy i ubiegania się o środki na dofinansowanie tego działania. Na dzień sporządzania programu istnieje pozyskania pomocy finansowej na zdjęcie i utylizację wyrobów zawierających azbest z następujących źródeł:

Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Białymstoku

W ramach realizacji Strategii działania Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska w Białymstoku dofinansowanie w wysokości 100% kosztów kwalifikowanych otrzymują działania związane z demontażem i unieszkodliwianiem wyrobów zawierających azbest. W przypadku osób fizycznych beneficjentem jest gmina właściwa lokalizacji budynku pokrytego azbestem .

Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej

Formy dofinansowania

Dotacja udzielana przez Wojewódzkie Fundusze Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej z udziałem środków udostępnionych przez NFOŚiGW.

Beneficjenci

Beneficjentem końcowym programu są jednostki samorządu terytorialnego za pośrednictwem wojewódzkich funduszy ochrony środowiska i gospodarki wodnej.

Rodzaje przedsięwzięć

1. Przedsięwzięcia w zakresie demontażu, zbierania, transportu oraz unieszkodliwienia lub zabezpieczenia odpadów zawierających azbest, zgodne z gminnymi programami usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest.

Dopuszcza się, by gmina uznała jako równoważny gminnemu programowi usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest program związku międzygminnego, którego jest członkiem lub powiatu, na którego terenie się znajduje.

2. Przedsięwzięcia w zakresie demontażu, zbierania, transportu oraz unieszkodliwiania lub zabezpieczenia odpadów zawierających azbest na obszarach dotkniętych klęską żywiołową.

Warunki dofinansowania udzielanego przez WFOŚiGW z udziałem środków NFOŚiGW

1) udzielając dotacji ze środków udostępnionych przez NFOŚiGW, WFOŚiGW działa we własnym imieniu na rzecz NFOŚiGW;

2) kwota dofinansowania przedsięwzięcia wynosi do 100 % jego kosztów kwalifikowanych, w tym do 50 % kosztów kwalifikowanych, ze środków udostępnionych przez NFOŚiGW, w formie dotacji;

3) kwota dofinansowania udzielanego ze środków udostępnionych przez NFOŚiGW w ramach realizacji umowy udostępnienia środków nie może przekroczyć iloczynu 400 zł i sumy całkowitego efektu ekologicznego, wyrażonego w Mg unieszkodliwionych odpadów zawierających azbest;

4) minimalne łączne zaangażowanie środków WFOŚiGW w realizację niniejszego programu priorytetowego stanowi 35% kosztów kwalifikowanych;

5) przedsięwzięcie zlokalizowane jest na terenie gminy, w której została przeprowadzona inwentaryzacja wyrobów zawierających azbest;

6) przedsięwzięcie zlokalizowane na terenie gminy posiadającej program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest i jest z nim zgodne; przy określaniu intensywności dofinansowania uwzględnia się przepisy dotyczące dopuszczalności pomocy publicznej;

8) w przypadku dofinansowania przekazywanego za pośrednictwem jednostki samorządu terytorialnego, zasady pomocy publicznej stosowane są w odniesieniu do ostatecznych odbiorców korzyści. Podmiotem udzielającym pomocy ostatecznemu odbiorcy,

zobowiązany do zapewnienia zgodności pomocy publicznej z zasadami jej udzielania oraz realizacji innych obowiązków podmiotu udzielającego pomocy jest w takiej sytuacji dotowana jednostka samorządu terytorialnego.

9) w przypadku przedsięwzięć, o których mowa w ust. 7.5.2 regulaminu NFOŚiGW kwota dofinansowania ze środków NFOŚiGW wynosi do 100% kosztów kwalifikowanych; pkt 2 – 6 nie stosuje się;

EkoFundusz

O dofinansowanie z EkoFunduszu mogą ubiegać się między innymi projekty unieszkodliwiania odpadów niebezpiecznych oraz modernizacji technologii przemysłowych prowadzących do eliminacji powstawania odpadów niebezpiecznych. Dofinansowanie ma formę bezzwrotnej dotacji, w wysokości 15% - 60% kosztów projektu. EkoFundusz nie finansuje projektów, które otrzymały dotację ze środków unijnych. Beneficjentami mogą być jednostki samorządu terytorialnego, przedsiębiorstwa, szpitale, placówki pomocy społecznej, szkoły, instytucje wyznaniowe, pozarządowe organizacje ekologiczne.

Należy pamiętać, że jednostki samorządu terytorialnego (gminy, powiaty) nie mają obowiązku dofinansowania do kosztów demontażu wyrobów zawierających azbest na indywidualnych posesjach.

Gmina zakłada, iż powyższy program wdrażany będzie sukcesywnie do roku 2032. Zgodnie z Programem Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032 uchwalonego przez Radę Ministrów z dnia 14 lipca 2009, zmienionego uchwałą Rady Ministrów z dnia 15 marca 2010 r., oszacowano koszty demontażu i unieszkodliwiania wyrobów zawierających azbest oraz wpływy do budżetu państwa z tytułu realizacji *Programu...*

Do oszacowania prawdopodobnych kosztów docelowej realizacji przedsięwzięcia, przyjęto średnie ceny przedsiębiorstw zajmujących się demontażem i unieszkodliwianiem pokryć zawierających azbest.

Średni koszt demontażu i unieszkodliwiania przez składowanie metra kwadratowego pokryć zawierających azbest ustalono na podstawie cen dyktowanych przez wyspecjalizowane

firmy -25 PLN

$175\ 510 \times 25 = 4\ 387\ 750$ PLN (VAT 351 020 PLN)

Biorąc pod uwagę, iż program realizowany będzie przez okres 19 lat - do roku 2032 - tak, więc średnioroczny koszt demontażu pokryć zawierających azbest to 230 934, 21 PLN (VAT 18474,74 PLN)

Koszty nowych pokryć dachowych

Ceny nowych materiałów do pokryć dachowych przyjęto na podstawie średnich cen oferowanych przez sprzedawców w roku 2013

- dachówka ceramiczna - 41 PLN/m²
- blacha płaska lakierowana - 27 PLN/ m²
- blacha trapezowa i profilowana - 30 PLN/m²
- gont bitumiczny - 30 PLN/m².

Średnia cena nowego pokrycia dachowego 32 PLN/m².

Koszt nowych pokryć dachowych:

$175\ 510 \times 32 = 5\ 616\ 320$ PLN (VAT 449 305,6 PLN)

Dochód budżetu państwa z tytułu podatku VAT

Podatek VAT od demontażu pokryć eternitowych - 351 020 PLN Podatek VAT od kupna nowych pokryć dachowych - 449 305,6 PLN

Dochód budżetu państwa z tytułu realizacji programu na terenie gminy 800325,6 PLN

VIII RZECZOWY HARMONOGRAM RZECZOWO-FINANSOWY REALIZACJI „PROGRAMU...” PRZEZ MIASTO HAJNÓWKA

W niniejszym rozdziale przedstawiono zadania, które gmina powinna zrealizować w celu realizacji założeń powyższego programu.

1. *Działalność edukacyjna i informacyjna skierowana do właścicieli i zarządców oraz użytkowników budynków zawierających azbest dotycząca zagrożeń powodowanych przez azbest oraz wyroby z azbestem.*

W celu podniesienia świadomości ekologicznej na temat szkodliwości wyrobów zawierających azbest oraz prawidłowego z nimi postępowania, gmina powinna przeprowadzić kampanię informacyjną zarówno wśród pracowników administracji publicznej, jak i mieszkańców miasta. Działania te powinny obejmować druk ulotek,

folderów, plakatów, spotkań z mieszkańcami miasta, których tematem będzie szkodliwe oddziaływanie azbestu na zdrowie ludzkie oraz sposoby minimalizacji tego rodzaju zagrożeń. Edukacja mieszkańców w zakresie szkodliwości azbestu i obowiązków dotyczących postępowania z wyrobami zawierającymi azbest oraz sposobów bezpiecznego ich usuwania oraz unieszkodliwiania.

Do działań edukacyjnych należą:

- > Zapoznanie z obowiązującymi przepisami prawnymi oraz wynikającymi z nich procedurami dotyczącymi postępowania z wyrobami zawierającymi azbest.
- > Mobilizowanie właścicieli budynków do usunięcia wyrobów zawierających azbest, poprzez system pomocy edukacyjnej i finansowej.
- > Podjęcie działań w kierunku pozyskania funduszy ze źródeł zewnętrznych na realizację Programu.
- > Pomoc w poszukiwaniu źródeł finansowania osobom fizycznym, wspólnotom mieszkaniowym i innym właścicielom zasobów mieszkaniowych na wymianę pokryć dachowych i elewacji z azbestu.
- > Organizowanie usuwania wyrobów zawierających azbest przy wykorzystaniu pozyskanych na ten cel środków krajowych lub unijnych z uwzględnieniem zasad zawartych w Programie,
- > Inspirowanie właściwej postawy obywateli w zakresie obowiązków związanych z usuwaniem wyrobów zawierających azbest,
- > Współpraca z mediami w celu propagowania odpowiednich inicjatyw społecznych oraz rozpowszechniania informacji dotyczących zagrożeń powodowanych przez azbest,
- > Współpraca z organizacjami społecznymi wspierającymi realizację Programu.

2. Aktualizacja danych dotyczących obiektów zawierających azbest

Wprowadzenie danych do Wojewódzkiej Bazy Danych Azbestowych WBDA (strona www.baza.azbestowa.gov.pl) Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 20 grudnia 2012 r. w sprawie sposobu przedkładania marszałkowi województwa informacji [o występowaniu substancji stwarzających szczególne zagrożenie dla środowiska](#) (Dz. U. z 2013, poz.24) oraz ciągła aktualizacja danych

3. Monitoring terenu w celu zapobieganiu powstawania dzikich składowisk odpadów.

W celu zapobiegania powstawania dzikich wysypisk odpadów, na których składowane są również odpady niebezpieczne należy kontrolować stan czystości lasów i terenów, na których powstawać mogą takie składowiska.

4. *Przygotowywanie rocznych sprawozdań finansowych z realizacji programu.*

6. *Monitoring i ocena realizacji programu*

Monitoring programu, opierał się będzie na 5 podstawowych wskaźnikach:

- Ilość wytworzonych odpadów niebezpiecznych zawierających azbest [Mg/rok]
- Ilość unieszkodliwionych odpadów niebezpiecznych zawierających azbest [Mg/rok]
- Stopień usunięcia wyrobów azbestowych [%]
- Stopień wykorzystania środków finansowych zaplanowanych na realizację Programu w danym roku [%]
- Ilość i jakość interwencji (wniosków) zgłaszanych przez mieszkańców [liczba/opis]

Doskonałym narzędziem monitoringu ilości powstających odpadów azbestowych jest sporządzanie rocznych podsumowań, które należy przygotowywać uwzględniając zaproponowane poniżej wskaźniki monitorowania.

Dodatkowym narzędziem monitoringu są dokumenty związane z gospodarką odpadami niebezpiecznymi, do jakich zaliczany jest azbest. Do dokumentów tych należą „karty przekazania odpadu”, „karty odbioru odpadu”, na podstawie których sporządza się „zbiorcze zestawienia ilości odpadów”. Dokumenty te są źródłem informacji umożliwiających koordynację procesu usuwania wyrobów zawierających azbest na poziomie lokalnym, wojewódzkim i centralnym.

Prowadzenie monitoringu pozwoli na dokładną ocenę efektywności realizacji Programu, będą jednocześnie dobrym punktem wyjścia do analizy i opracowania corocznego sprawozdania z jego realizacji.

W dokumencie niniejszym przewidziano okresy czasowe zgodnie z Programem oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032 uchwalonego przez Radę Ministrów z dnia 14 lipca 2009 r., zmienionego uchwałą Rady Ministrów z dnia 15 marca 2010 r.

Tabela 5

HARMONOGRAM REALIZACJI ZADAŃ ZWIĄZANYCH Z USUWANIEM WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST

Lp	Nazwa zadania	Lata realizacji	Szacunkowe koszty w złotych	Źródła finansowania
1.	Organizowanie szkoleń lokalnych w zakresie usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu nieruchomości bez korzystania z usług wyspecjalizowanych	2014-2032	W ramach obowiązków pracowników	Budżet Miasta

	firm			
2	Organizowanie usuwania wyrobów zawierających azbest przy wykorzystaniu pozyskanych na ten cel środków krajowych lub unijnych z uwzględnieniem zasad zawartych w Programie	2014-2032 cyklicznie rocznie w zależności od możliwości pozyskania środków zewnętrznych	W ramach obowiązków pracowników	Budżet Miasta
4	Aktualizacja inwentaryzacji wyrobów azbestowych, z wykorzystaniem Elektronicznego Systemu Informacji Przestrzennej monitoringu procesu usuwania wyrobów zawierających azbest (wojewódzka baza danych o wyrobach i odpadach zawierających WBDA).	2014-2032	10 000	Budżet Miasta
5	Inspirowanie właściwej postawy obywateli w zakresie obowiązków związanych z usuwaniem wyrobów zawierających azbest	2014-2032	W ramach obowiązków pracowników	Budżet Miasta
6	Współpraca z marszałkiem województwa w zakresie inwentaryzacji wyrobów zawierających azbest oraz opracowywania programów usuwania wyrobów zawierających azbest, w szczególności w zakresie lokalizacji składowisk odpadów zawierających azbest	2014-2032	W ramach obowiązków pracowników	Budżet Miasta
7	Aktualizacja danych dotyczących obiektów zawierających azbest	2014-2032 rocznie na podstawie zgłoszeń mieszkańców o zdjęciu wyrobów zawierających azbest	W ramach obowiązków pracowników	Budżet Miasta
8	Usuwanie wyrobów zawierających azbest z budynków jednorodzinnych i gospodarskich oraz oczyszczenie terenu nieruchomości z odpadów zawierających azbest	2014-2018	702 040	właściciele nieruchomości, środki budżetu Miasta, dofinansowania WFOŚiGW, inne źródła zewnętrzne
		2019-2023	702 040	właściciele nieruchomości, środki budżetu Miasta, dofinansowania WFOŚiGW, inne źródła zewnętrzne
		2024-2028	702 040	właściciele nieruchomości, środki budżetu Miasta, dofinansowania

				WFOŚiGW, inne źródła zewnętrzne
		2029-2032	561 632	właściciele nieruchomości, środki budżetu Miasta, dofinansowania WFOŚiGW, inne źródła zewnętrzne
9	Współpraca z organizacjami społecznymi wspierającymi realizację Programu;	2014-2032	W ramach obowiązków pracowników	Budżet Miasta
10	Współpraca z organami kontrolnymi (inspekcja sanitarna, inspekcja pracy, inspekcja nadzoru budowlanego, inspekcja ochrony środowiska)	2014-2032	W ramach obowiązków pracowników	Budżet Miasta
11	Monitoring terenu w celu zapobieganiu powstawania dzikich składowisk odpadów	2014-2032	W ramach obowiązków pracowników	Budżet Miasta
12	Zorganizowanie akcji demontażu, oczyszczenia nieruchomości i wywozu odpadów zawierających azbest z terenu gminy, powiatu na składowisko odpadów lub ich przetwarzania w urządzeniu przewoźnym.	2014 -2032 rocznie na podstawie zgłoszeń mieszkańców o zdjęciu wyrobów zawierających azbest;	W ramach obowiązków pracowników	Budżet Miasta
13	Przygotowywanie rocznych sprawozdań finansowych z realizacji programu	2014-2032 rocznie	W ramach obowiązków pracowników	Budżet Miasta
14	Monitoring i ocena realizacji programu	2014-2032 co 5 lat	W ramach obowiązków pracowników	Budżet Miasta
15	Ubieganie się o dofinansowanie do działań związanych ze zdjęciem i unieszkodliwieniem wyrobów zawierających azbest	2014-2032 rocznie w zależności od możliwości pozyskania środków	W ramach obowiązków pracowników	Budżet Miasta
16	Aktualizacja programu usuwania wyrobów zawierających azbest	2018; cyklicznie co 5 lat, pozyskanie informacji dotyczących przybliżonego terminu demontażu azbestu	4 000	Budżet Miasta
17	Ponowna ocena stanu technicznego wyrobów zawierających azbest	2014-2032; co 5 lat dla wyrobów na terenie miasta Hajnówka- brak wyrobów I i II	10 000 razem z pkt. 4	Budżet Miasta

		stopnia pilności		
--	--	------------------	--	--

Źródło: Na podstawie Programu oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032 uchwalonego przez Radę Ministró

IX PODSUMOWANIE

Pomimo zakazu stosowania, azbest na terytorium Polski, będzie nadal przez wiele lat stanowił pokrycie dachowe budynków na terenie gminy Hajnówka. Wynika to z sytuacji ekonomicznej mieszkańców, szczególnie zagrożonych bezrobociem oraz ludzi starszych posiadających niskie dochody. Brak działań w zakresie demontażu płyt azbestowych ma związek z wysokimi kosztami zdjęcia i unieszkodliwiania wyrobów zawierających azbest oraz kosztami nowych pokryć.

Do celów opracowania "*Programu...*" przeprowadzono na terenie gminy inwentaryzację wyrobów zawierających azbest.

Suma pokryć zawierających azbest, będących własnością osób fizycznych na terenie gminy miejskiej Hajnówka wynosi 175 510 m² przyjmując 11 kg na 1 m², daje to w przybliżeniu ok. 1932,87 Mg wyrobów azbestowych. **Zastosowany przelicznik jest zgodny z wytycznymi Ministerstwa Gospodarki.**

Do celów opracowania aktualizacji "*Programu...*" przeprowadzono na terenie gminy inwentaryzację wyrobów zawierających azbest. Inwentaryzacja wykonana została przez spis z natury w miesiącu sierpniu 2014 roku. Wyroby zawierające azbest zlokalizowano na 1310 posesjach będących własnością osób fizycznych. Najwięcej pokryć zawierających azbest zlokalizowano na mieszkalnych oraz innych (wiaty, garaże). **Biorąc pod uwagę rodzaj pokryć dachowych, 99 % zastosowanych materiałów stanowią płyty faliste azbestowo- cementowe stosowane w budownictwie, 1% są to płyty płaskie azbestowo – cementowe stosowane w budownictwie. Na terenie gminy brak innych wyrobów zawierających azbest, w tym rur azbestowo- cementowych.**

Na terenie gminy brak jest budynków zawierających azbest będących własnością PKP, MON. Osoby prawne posiadające wyroby zawierające azbest to Gmina Miejska, budynki użyteczności publicznej- szkoła.

Ogólnie całość - 100 % wyrobów zawierających azbest na terenie miasta Hajnówka należy zaliczyć do III stopnia pilności. W konsekwencji oznacza to dla właściciela posesji, na której znajdują się wyroby zawierające azbest zaliczane do III stopnia konieczność wykonania ponownej oceny swoich wyrobów po 5 latach.

Biorąc pod uwagę wyroby zaliczane do I stopnia pilności o ile pokrycie dachowe jest szczelne, a elewacja nie jest spękana wyroby te mogą być pozostawione w obiekcie bez usuwania, mogą być pokryte odpowiednimi powłokami ochronnymi.

Wyroby zaliczone do II i III stopnia pilności mogą być dalej eksploatowane, konieczna jest jednak ponowna ocena stanu technicznego odpowiednio po 1 roku i 5 latach.

Zgodnie z obowiązującymi przepisami do zabezpieczeń wyrobów budowlanych zawierających azbest powinny być stosowane środki impregnujące, które uzyskały aprobatę techniczną ITB. Jednocześnie Gmina w ramach monitoringu będzie aktualizować bazę danych na podstawie zgłoszeń wymiany wyrobów zawierających azbest przez właścicieli posesji, oraz służyć pomocą w pozyskiwaniu funduszy na zdjęcie i unieszkodliwienie wyrobów zawierających azbest dla osób fizycznych, wspólnot mieszkaniowych oraz innych właścicieli zasobów mieszkaniowych.

Poprzednia wykonana w 2007 roku inwentaryzacja wykazała 196 208 m² azbestu na terenie miasta, co oznacza, że w okresie 7 letnim zlikwidowanych zostało 20 698 m² pokryć azbestowych. Duży w tym udział Urzędu Miasta, który rokrocznie pozyskuje dofinansowanie na zdjęcie i unieszkodliwienie azbestu w ramach konkursu z Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Białymstoku. W latach 2009-2013 zdemontowano i unieszkodliwiono w ten sposób 368,56 Mg wyrobów zawierających azbest na łączną kwotę 224 900,7 PLN z czego 164151,9 PLN stanowiły środki Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Białymstoku.

Jednocześnie osiągnięto następujące wskaźniki realizacji uchwalonego w 2007 roku Programu :

- Ilość unieszkodliwionych odpadów niebezpiecznych zawierających azbest 52,65 [Mg/rok]
- Stopień usunięcia wyrobów azbestowych – 11,74 [%]
- Stopień wykorzystania środków finansowych zaplanowanych na realizację Programu w danym roku 100 [%]

Celem aktualizacji dokumentu jest fakt, że gmina ubiegać się będzie w dalszym ciągu o 100 % dofinansowanie na demontaż i unieszkodliwienie wyrobów zawierających azbest w Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Białymstoku oraz z innych dostępnych w latach następnych funduszy. Ponadto istnieje ustawowy obowiązek ponownej inwentaryzacji i oceny stanu technicznego w okresach 5 letnich.

W związku z powyższym niezbędna jest dalsza akcja informacyjna wśród mieszkańców miasta i przekazywanie wiedzy na temat wyrobów zawierających azbest oraz możliwościach pozyskania środków na jego demontaż i unieszkodliwienie. Konieczna, więc będzie akcja informacyjna dotycząca możliwości zabezpieczenia wyrobów zawierających azbest w celu dalszej eksploatacji. Niezbędnym jest również informowanie mieszkańców miasta o zakazie samowolnego demontażu i składowania na dziko odpadów zawierających ten związek.

W związku z powyższym koniecznym jest aktualizowanie bazy danych o wyrobach zawierających azbest. W ślad za tym działaniem niezbędny jest monitoring terenów, na których powstawały lub mogą powstać dzikie składowiska odpadów.

Przeprowadzona w terenie inwentaryzacja wyrobów zawierających azbest na podstawie, której powstał powyższy program jest podstawą do dalszego sukcesywnego i skutecznego likwidowania wyrobów zawierających azbest na terenie miasta Hajnówka.

X. WYKAZ OBOWIĄZUJĄCYCH AKTÓW PRAWNYCH DOTYCZĄCYCH AZBESTU

10.1 Ustawy

- 1) Ustawa z dnia 26 czerwca 1974 r. - Kodeks pracy (Dz. U. z 1998 r. Nr 21, poz. 94, z późn. zm.)
- 2) Ustawa z 9 czerwca 2011 r. - Prawo geologiczne i górnicze (Dz. U. z 2014 poz. 613)
- 3) Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. - Prawo budowlane (Dz. U. z 2013 r., poz. 1409)
- 4) Ustawa z dnia 19 czerwca 1997 r. o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest (Dz. U. z 2004 r. Nr 3 poz. 20).
- 5) Ustawa z dnia 25 lutego 2011 r. o substancjach i preparatach chemicznych (Dz. U. Nr 63, poz. 3221)
- 6) Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. - Prawo ochrony środowiska (Dz.U. z 2013 poz.1232)
- 7) Ustawa z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach (Dz. U. z 2013 r. poz. 21 ze zm.)
- 8) Ustawa z dnia 19 sierpnia 2011 r. o przewozie towarów niebezpiecznych (Dz. U. Nr 227, poz.1367)
- 9) Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o zużytym sprzęcie elektrycznym i elektronicznym (Dz. U. Z 2013 r. poz. 1155).

10.2 Rozporządzenia

Rozporządzenia Rady Ministrów

1. [Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 24 sierpnia 2004 r. w sprawie wykazu prac wzbronionych młodocianym i warunków ich zatrudnienia przy niektórych z tych prac](#) (Dz. U. 2004 r. Nr 200 poz. 2047)

2. [Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 14 października 2008 r. w sprawie opłat za korzystanie ze środowiska](#) (Dz. U. Nr 196, poz. 1217, z późn. zm.)

3. [Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 9 listopada 2010 r. w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko](#) (Dz. U. Nr 213, poz. 1397, z późn. zm.)

Rozporządzenia Ministra Gospodarki

1. [Rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 30 października 2002 r. w sprawie rodzajów odpadów, które mogą być składowane w sposób nieselektywny](#) (Dz. U. Nr 191, poz. 1595)

2. [Rozporządzenie Ministra Gospodarki Pracy i Polityki Społecznej z dnia 2 kwietnia 2012 r. w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest](#) (Dz. U. Nr 71, poz. 649)

3. [Rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 28 stycznia 2012 r. w sprawie kryteriów oraz procedur dopuszczania odpadów do składowania na składowisku odpadów danego typu](#) (Dz. U. z 2012 r. poz. 38)

4. [Rozporządzenie Ministra środowiska z dnia 28 grudnia 2011 w sprawie podziemnych składowisk odpadów.](#) (Dz.U. Nr 298, poz. 1771)

5. [Rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 13 grudnia 2010 r. w sprawie wymagań w zakresie wykorzystywania wyrobów zawierających azbest oraz wykorzystywania i oczyszczania instalacji lub urządzeń, w których były lub są wykorzystywane wyroby zawierające azbest](#) (Dz. U. z 2011 r. Nr 8, poz. 31)

Rozporządzenia Ministra Zdrowia

1. Zarządzenie Ministra Zdrowia i Opieki Społecznej z dnia 12 marca 1996 r. w sprawie dopuszczalnych stężeń i natężeń czynników szkodliwych dla zdrowia, wydzielanych przez materiały budowlane, urządzenia i elementy wyposażenia w pomieszczeniach przeznaczonych na pobyt ludzi (M.P. Nr 19, poz. 231)
2. Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 10 sierpnia 2012 r. w sprawie kryteriów i sposobu klasyfikacji substancji i preparatów chemicznych (Dz. U. poz. 1018)
3. Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 4 sierpnia 2004 r. w sprawie okresowych badań lekarskich pracowników zatrudnionych w zakładach, które stosowały azbest w produkcji (Dz. U. Nr 183, poz. 1896)
4. Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 9 sierpnia 2004 r. w sprawie leczenia uzdrowiskowego osób zatrudnionych przy produkcji wyrobów zawierających azbest (Dz. U. Nr 185, poz. 1920, z późn. zm.)
5. Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 24 lipca 2012r. w sprawie substancji, preparatów, czynników lub procesów technologicznych o działaniu rakotwórczym lub mutagennym w środowisku pracy (Dz. U. 2012 poz. 890)
6. Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 10 stycznia 2005 r. w sprawie wzoru książeczki badań profilaktycznych dla osoby, która była lub jest zatrudniona w warunkach narażenia zawodowego w zakładach stosujących azbest w procesach technologicznych, sposobu jej wypełnienia i aktualizacji (Dz. U. Nr 13, poz. 109)
7. Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 2 lutego 2011 r. w sprawie badań i pomiarów czynników szkodliwych dla zdrowia w środowisku pracy (Dz. U. Nr 33 poz.166)
8. Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 15 września 2005 r. w sprawie leków związanych z chorobami wywołanymi pracą przy azbestie (Dz. U. Nr 189, poz. 1603)

Rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej

1. [Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 6 czerwca 2014 r. w sprawie najwyższych dopuszczalnych stężeń i natężeń czynników szkodliwych dla zdrowia w środowisku pracy](#) (Dz. U. z 2014 r. poz. 817)

2. [Rozporządzenie Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 14 października 2005 r. w sprawie zasad bezpieczeństwa i higieny pracy przy zabezpieczaniu i usuwaniu wyrobów zawierających azbest oraz programu szkolenia w zakresie bezpiecznego użytkowania takich wyrobów](#) (Dz. U. Nr 216, poz. 1824)

Rozporządzenia Ministra Środowiska

1. [Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 27 września 2001 r. w sprawie katalogu odpadów](#) (Dz. U. Nr 112, poz. 1206)

2. [Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 27 sierpnia 2014 r. w sprawie rodzajów instalacji mogących powodować znaczne zanieczyszczenie poszczególnych elementów przyrodniczych albo środowiska jako całości](#) (Dz. U. z 2014 r. poz. 1169)

3. [Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 30 kwietnia 2013 r. w sprawie składowisk odpadów](#) (Dz. U. 2013 r. poz. 523)

4. [Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 13 maja 2004 r. w sprawie warunków, w których uznaje się, że odpady nie są niebezpieczne](#) (Dz. U. Nr 128, poz. 1347)

5. [Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 28 grudnia 2011 r. w sprawie podziemnych składowisk odpadów](#) (Dz. U. Nr 298 poz. 1771)

6. [Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 22 kwietnia 2011 r. w sprawie standardów emisyjnych z instalacji](#) (Dz. U. Nr 95 poz. 558)

7. [Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 21 marca 2006 r. w sprawie odzysku lub unieszkodliwiania odpadów poza instalacjami i urządzeniami](#) (Dz. U. Nr 49, poz. 356)

8. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 24 czerwca 2008 r. w sprawie rodzajów odpadów, których przewóz w celu unieszkodliwiania jest zabroniony (Dz. U. Nr 119, poz. 769)

9. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 4 listopada 2008 r. w sprawie wymagań w zakresie prowadzenia pomiarów wielkości emisji oraz pomiarów ilości pobieranej wody (Dz. U. Nr 206, poz. 1291)

10. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 23 lipca 2009 r. w sprawie sposobu przedkładania marszałkowi województwa informacji o występowaniu substancji stwarzających szczególne zagrożenie dla środowiska (Dz. U. z 2009 r. Nr 124, poz. 1033)

11. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 26 stycznia 2010 r. w sprawie wartości odniesienia dla niektórych substancji w powietrzu (Dz. U. Nr 16, poz. 87)

12. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 8 grudnia 2010 r. w sprawie wzorów dokumentów stosowanych na potrzeby ewidencji odpadów (Dz. U. Nr 249, poz. 1673)

13. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 20 grudnia 2012 r. w sprawie sposobu prowadzenia przez marszałka województwa rejestru wyrobów zawierających azbest (Dz. U. z 2013, poz. 25)

14. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 30 kwietnia 2013 r. w sprawie składowisk odpadów (Dz. U. z 2013 r., poz. 523)

Rozporządzenia Ministra Infrastruktury

1. Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 26 czerwca 2002 r. w sprawie dziennika budowy, montażu i rozbiórki, tablicy informacyjnej oraz ogłoszenia zawierającego dane dotyczące bezpieczeństwa pracy i ochrony zdrowia (Dz. U. Nr 108, poz. 953, z późn. zm.)

2. Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 23 czerwca 2003 r. w sprawie informacji dotyczącej bezpieczeństwa i ochrony zdrowia oraz planu bezpieczeństwa i ochrony zdrowia (Dz. U. Nr 120, poz. 1126)

3. Rozporządzenie Ministra Transportu, Budownictwa i Gospodarki Morskiej z dnia 15 lutego 2012 r. w sprawie egzaminów dla kierowców przewożących towary niebezpieczne (Dz. U. z 2014 r. poz. 304)

Rozporządzenie Ministra Transportu, Budownictwa i Gospodarki Morskiej

1. Rozporządzenie Ministra Transportu, Budownictwa i Gospodarki Morskiej z dnia 15 lutego 2012 r. w sprawie świadectwa dopuszczenia pojazdu ADR (Dz. U. 2012, poz. 192)

10.3 Inne

1. Oświadczenie Rządowe z dnia 28 maja 2013 r. w sprawie wejścia w życie zmian do załączników A i B Umowy europejskiej dotyczącej międzynarodowego przewozu drogowego towarów niebezpiecznych (ADR), sporządzonej w Genewie dnia 30 września 1957 r. (Dz. U. 2013 poz. 815)